

STRÁŽCI KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU

RADEK DRAHNÝ, RADEK HOFMANN, JAN ŠTURSA

Mgr. RADEK DRAHNÝ, MBA
Absolvent oborů management, politologie a marketing, media and soft skills. Od roku 2004 tiskový mluvčí Správy Krkonošského národního parku a v současnosti vedoucí oddělení styku s veřejností.

Bc. RADEK HOFMANN
Absolvent ČZU Praha. V letech 1992–2017 působil na Policii ČR. Od roku 2017 se stal strážcem správy KRNP. Poslední rok je vedoucím strážní služby.

RNDr. JAN ŠTURSA
Geobotanik, absolvent Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, od roku 1965 až do roku 2005 pracoval na Správě Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, v letech 1990–1993 také jako ředitel organizace.

HISTORIE STRÁŽNÍ SLUŽBY

Na správách národních parků pracují lidé nejrůznějších profesí – přírodovědci, lesníci, lidé z oblasti environmentální výchovy, ale i cestáři nebo strážci národního parku. Ti posledně jmenovaní jsou však rozhodně těmi v přední linii, kteří území národního parku pravidelně kontrolují a zajišťují také první kontakty s jeho návštěvníky.

V dřevních dobách, ještě před vyhlášením KRNP v roce 1963, dohlíželi na krkonošské přírodní rezervace zejména pracovníci Horské služby Krkonoše. Již od prvních let existence parku tady působili tři profesionální strážci – Herbert Berger, Josef Buchar a František Jindřišek. Každý z nich měl na starosti jinou část Krkonoš. Herbert Berger, pocházející ze známé rodiny hospodářů, měl na starosti východní Krkonoše. Josef Buchar působil jako strážce ve středních Krkonoších a František Jindřišek západní Krkonoše. Záhy je doplnili další strážci, například Štefan Plichta, Jaromír Gebas, Jiří Pícha

či Zdeněk Morkes. Území národního parku a jeho ochranného pásma bylo rozčleněno na několik ochranných obvodů – území, za které plně zodpovídali tito profesionální strážci.

Ale zpět k profilu strážce KRNP. Vedle očekávané dobré fyzické kondice a znalosti území Krkonoš byla velmi důležitá schopnost strážců pozitivně komunikovat s návštěvníky, boudaři či s lidmi ze samospráv. Být vstřícný, nepodléhat zbytečným emocím při zjištění škod na přírodě národního parku a jejich pachatelů (např. při nepovolených vjezdech vozidel na horské komunikace, sběru přírodnin, hluku, odhazování odpadků...). Ne každý má takové povahové vlastnosti, ne každý dokáže trpělivě a přesvědčivě vysvětlit, proč to a to přírodě škodí. Jde o umění komunikace a interpretace, projevy vstřícnosti, asertivity a další dnes často používané metody, jak vhodně uplatnit svou osobnost. To platilo v počátcích národního parku stejně jako v současné době.

Slunečná stráň. Foto Kamila Antošová, archiv Správy KRNP

Běžná situace na vrcholu Sněžky. Foto Kamila Antošová, archiv Správy KRNP

FILOZOFICKÝ POHLED NA PRÁCI STRÁŽCE

Jakkoliv by se to mohlo, zejména z obrazu v médiích zdát, strážce nemá být zeleným policistou. Naopak, strážce by měl být jakýmsi velvyslancem národního parku vůči návštěvníkům, jakousi chodící informační službou. Tím, kdo turistům poradí, kam jít, co vidí kolem sebe za vrcholy, co zrovna mohou vidět v okolí růst...

Jeho role by měla být v zásadě preventivní. Represe, tedy řešení přestupků, nastoupí, až když vše předchodí selže. Pak pochopitelně strážci zasáhnout musí, a to buď vyřešením přestupku na místě příkazem, nebo v závažnějších případech zahájením správního řízení, které již pak dál řeší právník Správy KRNP.

Mezi nejčastější prohřešky na území KRNP patří porušování zákazu vstupu do volného terénu v klidových územích, zákazu vjezdu na celé území KRNP a odhazování odpadků.

SOUČASNOST

Pokud bychom chtěli specifikovat současnou tvář strážní služby v Krkonošském národním parku, můžeme již bezostyšně hovořit o profesionálních strážcích, kteří plní širokou škálu náročných úkolů. Na celé území připadá 19 strážců, což je však s ohledem k rozsáhlosti zcela jednoznačně podhodnocený stav. Pokud vezmeme v potaz, že hlídají území celého Krkonošského národního parku

a jeho ochranné pásmo, tedy 54 969,79 ha. Matematicky vzato tedy každý má na starosti 2 900 ha, což jistě každý uzná, že není málo. Ideální stav profesionálních strážců by byl zhruba dvojnásobný.

Věkový průměr strážců činí 41 let (údaj z roku 2023). Od roku 2019 působí ve strážní službě i dvě ženy, do té doby se jednalo o ryze mužskou záležitost.

Jedná se o atraktivní zaměstnání, které je však fyzicky i psychicky velmi náročné. V rámci přijímacího procesu strážci prochází

povinným psychologickým testováním. Pokud tímto projdou, začnou se připravovat na další fázi, kterou je ustanovení stráže přírody. V případě KRNP stráž přírody ustanovuje orgán Státní správy. V tomto období musí načerpat značné množství informací, zejména se musí zorientovat v prostředí zákonných norem, pojmout penzum informací o krkonošské přírodě a v neposlední řadě se v Krkonoších místopisně orientovat.

Dnešní vybavení strážců se pochopitelně nedá srovnávat s vybavením, výstrojí i výzbrojí našich předchůdců. Strážci mají k dispozici terénní vozidla, čtyřkolky, v zimním období skútry. S pomocí Nadace ČEZ se podařilo strážce vybavit elektrokolou, která výrazně zjednodušila pohyb v terénu. V zimním období strážci využívají skialpy, které se staly nedílnou součástí každodenních zimních služeb v terénu.

Strážci jsou pravidelně proškolení, zejména v první pomoci, mají možnosti jazykového vzdělávání, především kurzy polštiny. Dříve absolvovali kurz sebeobrany.

Tím jsme reagovali na brutální útok na stráž přírody v Národním parku Šumava. Ten představoval jen špičku ledovce narůstající agresivity některých přestupců, se kterou se v terénu setkáváme. Naše strážce postupně vybavujeme osobními kamerami a sebeobranými prostředky. Výcvik systému Krav Maga je součástí snahy zvýšit jejich kompetence ve zvládání možných konfliktních situací. Stráž přírody je při výkonu služby úřední osobou a útok na ni je ohodnocen

Strážci v zimě musí řešit i nelegální vjezdy cyklistů na "fat bajcích" na lyžařské upravované tratě. Foto Kamila Antošová, archiv Správy KRNP

Jedna vyjetá stopa lyžařem v klidovém území znamená "pozvánku" i pro ostatní.
Foto Kamila Antošová, archiv Správy KRNP

vyšší trestní sazbou, to ovšem ne vždy agresora odradí.

Strážci jsou povinni zasahovat v situacích, kdy návštěvníci Krkonoš porušují pravidla platná pro Krkonošský národní park a jeho ochranné pásmo. Bohužel jsou často terčem verbálních útoků ze strany lidí, kteří porušují zákony, nebo návštěvní řád národního parku a jsou na to našimi strážci upozorněni. Již v minulosti byli krkonošští strážci napadeni také fyzicky. Známy je případ z doby před 18. lety, kdy řidič skútru porazil stráž přírody, nebo ložský incident,

kdy řidič skútru úderem pěstí napadl službu konajícího strážce.

Proškolením v Krav Maga získali strážci dovednosti, jak zvýšit úroveň své bezpečnosti, jak poznat, kdo proti nim stojí a jaké má úmysly, jak hrozící konflikt vyřešit bez fyzického zákroku a v neposlední řadě jak se bránit útoku, pokud snahy o deeskalaci situace selžou.

STRÁŽCI A KRKONOŠE

Správa KRNP již řadu let zajišťuje analýzu velkých dat mobilních operátorů. Tato čísla

nezpochybnitelně ukazují návštěvnost národního parku. Ta má zatím stále se zvyšující tendenci a v roce 2022 dosáhla nového rekordu.

Z analýzy velkých dat vyplývá, že po dočasném částečném poklesu návštěvnosti v letech 2020 a 2021, způsobeném pandemií covid-19 a souvisejícími omezeními, se počty lidí přijíždějících do Krkonoš a Krkonošského národního parku vrátili na předcovidovou úroveň, a dokonce překonaly dosavadní rekord roku 2018. Krkonoše zaznamenaly v roce 2022 celkem 12 111 212 návštěv, tedy o cca 250 000 víc než v roce 2018. Samotný Krkonošský národní park pak v roce 2022 zaznamenal 5 763 996 návštěv, bezmála o milion víc, než v roce 2018.

Tato fakta dokreslují podstatu práce strážců KRNP, kterou je dohled nad územím, v němž se pohybuje neuvěřitelně velký počet lidí.

STRÁŽCI NA KONÍCH

Strážní služba Správy Krkonošského národního parku se neustále snaží zlepšovat služby poskytované návštěvníkům hor. Stejně tak i způsoby své práce. Od roku 2012 vyrážejí strážci do terénu v sedlech koní. S tímto nápadem přišel v roce tehdejší ředitel Jan Hřebačka. Navzdory pochybnostem mnohých se to ukázalo jako velice dobrý tah. Náročné propojení strážce – zvíře – návštěvník se ukazuje jako vysoce efektivní. Úřední osoba má najednou docela jinou podobu v očích návštěvníků, zejména těch mladších, což je dobře pro prosazování základních principů uvědomění si, o čem je ochrana přírody národního parku a jak se na ní aktivně podílet.

Úvahy o výkonu strážní služby na koních vzešly z dřívějšího sepětí horalů s koňmi, které ve větším měřítku končilo před necelým půl stoletím. Správa KRNP dosud využívá koňskou sílu k přibližování dříví z málo přístupných oblastí. Strážce na koni je tedy jednou z dalších možností, jak oslovit návštěvníky hor. Správa KRNP spolupracuje s Horskou farmou Hucul na Janově Hoře, která nám k tomuto účelu své koně pronajímá.

NĚKTERÉ EXEMPLÁRNÍ PŘÍPADY...

Vzhledem k velké mediální pozornosti zřejmě málokoho minul případ ze zimy 2020, kdy skupinka čtyř řidičů terénních motocyklů na pásech nelegálně jezdila nejceněnějšími partiemi Krkonošského národního parku.

Cesta na Sněžku. Foto Kamila Antošová, archiv Správy KRNP

Nelegální vjezdy motorových vozidel na území KRNAP a s tím související jejich odstavení na nevhodných místech patří mezi nejčastější přestupky v KRNAP. Foto Kamila Antošová, archiv Správy KRNAP

Díky neskutečnému úsilí strážců i policistů se čtveřici řidičů terénních motocyklů, kteří si „užívali“ jízdu skoro po celých Krkonoších a to včetně Krakonošovy zahrádky pod Studničnou horou, podařilo dosáhnout a v následných správních řízeních byla každému z provinilců uložena pokuta ve výši 100 000 Kč.

Téměř dvě desítky let měli strážci v létě napilno kvůli borůvkářům. Ti vyraželi za svým „modrým zlatem“ do (tehdejší) I. zóny KRNAP. Sběr borůvek, resp. vstup do někdejší I. zóny KRNAP býval v minulosti

velkým problémem Krkonošského národního parku. Správa KRNAP proto v minulosti opakovaně vydávala opatření obecné povahy, omezující vstup do některých lokalit. V minulých letech problém, který dříve býval velmi palčivý, prakticky přestal existovat. Až zase letos museli naši strážci zasahovat... Čtveřice polských borůvkářů si v sobotu 28. srpna vyrazila na sběr lesních plodů. Při svém konání porušili zákaz vjezdu do KRNAP, když osobním vozem ve Lvím dole dojeli doslova až pod Sněžku a na borůvky vyrazili do přilehlého klidového území,

kde není povolen vstup do volného terénu. Strážci KRNAP ve spolupráci s policisty jejich plány překazili. Tři borůvkáři vzhledem k tomu, že se již jednalo o jejich opakovaný přestupek, dostali pokutu příkazem na místě v maximální možné výši 10 000 Kč. Pokutu ve stejné výši dostal řidič vozidla za porušení zákazu vjezdu.

Připomeňme, že sběr lesních plodů pro osobní potřebu není v národním parku zakázán. Lidé ale při této činnosti musejí respektovat všechna ostatní omezení, a to zejména zákaz vjezdu motorovými vozidly mimo hlavní silnice, zákaz vstupu do volného terénu v klidových území KRNAP, sběr pouze pro osobní potřebu a v neposlední řadě sbírat plody tak, aniž by přitom byl poničen les či lesní podrost.

Dalším negativním jevem, jehož četnost bohužel neustále narůstá, je vstup do volného terénu v klidovém území KRNAP. Ať již se jedná o skialpinisty, freeridisty nebo tzv. selfíčkáře, pokuta za porušení tohoto omezení může v závislosti na lokalitě a závažnosti přestupku dosáhnout výše 100 000 Kč. Loni právníci Správy KRNAP obeslali příkazem k uhrazení pokuty ve výši 10 000 Kč dvě desítky lyžařů, resp. selfíčkářů.

Množství přestupků, které naši strážci v terénu musejí řešit, je obudné. Počet na místě uložených pokut stoupá. Situace je bohužel horší a horší. Práce strážců v současné době může připomínat boj s větrnými mlýny. Přesto nelze složit ruce do klína a je dobře, že i s pomocí našich právníků se daří řešení jednotlivých přestupků dotáhnout do úspěšného konce.

Pokuty, které pachatelé přestupků dostávají, nejsou příjmem Správy KRNAP. Polovina jde obci, na jejímž katastru se přestupek stal (musí být užity na zlepšení kvality života v obci) a druhá polovina jde Státnímu fondu životního prostředí, který zajišťuje financování projektů jako například Zelená úsporám či Dešťovka.

Tětrívek obecný je velmi citlivý na rušení zejména v zimním období. Foto Kamila Antošová, archiv Správy KRNAP